

CZU: 340.132.1(478)

DREPTUL – FACTOR DE ORDONARE A SOCIETĂȚII ȘI DE ASIGURARE A SECURITĂȚII PERSOANEI

Gheorghe COSTACHI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar,

REZUMAT

Articolul cuprinde o serie de reflecții pe marginea rolului și a funcțiilor dreptului în cadrul societății. Accentul este pus, în mod deosebit, pe valoarea dreptului de a fi un factor de ordonare a societății și de asigurare a securității persoanei prin intermediul funcțiilor sale identificate în doctrină.

Cuvinte-cheie: dreptul, societate, ordine socială, securitate a persoanei, funcție normativă, funcție de protecție a drepturilor persoanei.

LAW - ORDERING FACTOR OF THE SOCIETY AND INSURANCE OF THE PERSON SECURITY

Gheorghe COSTACHI,
Candidate of Legal Sciences, professor

SUMMARY

The article contains a series of reflections on the role and functions of law in society. The focus is particularly on the value of the right to be a factor in ordering society and to ensure the security of the person through his functions identified in the doctrine.

Keywords: law, society, social order, security of the person, normative function, function of protecting the rights of the person.

Introducere. În cadrul societății umane, acțiunile indivizilor – înzestrați cu conștiință și voință proprie – nu se pot produce ca o desfășurare haotică de fapte, ci, dimpotrivă, ele se derulează într-un mod organizat, după anumite reguli sociale, având un caracter normat [9, p. 27].

În general, acțiunea umană, prin însăși natura sa, impune normarea, reglarea prin norme a conduitei, reglare ce asigură eficiența acțiunii [18, p. 140]. Deci, normarea presupune stabilirea unor reguli care organizează acțiunea umană [21, p. 117-118].

Prin esență, normarea activității umane reprezintă o cerință indispensabilă oricărei forme de conviețuire (în familie, în colectivele de muncă, în comunitățile urbane și rurale etc.), indiferent de gradul evoluției sale sau de calitatea formelor ce asigură coeziunea internă a acesteia [22, p. 168]. Astfel, toate genurile de activitate umană sunt supuse, într-un fel sau altul, normării, în sensul că ele nu se pot desfășura neorganizat, fără să se subordoneze unor scopuri sau cerințe, prefigurate într-un sistem de principii și norme de diferită natură.

În mod concret, normarea activității membrilor societății se realizează prin

elaborarea unui ansamblu de reguli, prescripții, constrângeri, obligații, drepturi și îndatoriri de natură morală, religioasă, juridică, economică, politică, estetică etc., care reglementează conduita și comportamentele individuale și de grup în cadrul sistemului social.

Prin urmare, fundamentul ordinii din cadrul societății, fără îndoială, este constituit din normele sociale, ca reguli de conduită sau standarde de comportament al oamenilor în societate [12, p. 43]. Cu siguranță, aceste norme sunt chemate să asigure nu doar ordinea în cadrul societății, dar și securitatea fiecărei persoanei ca membru al acestei societăți.

Scopul studiului. Pornind de la cele expuse, în cele ce urmează ne propunem să reflectăm pe marginea valorii și a rolului dreptului în societate, mai ales asupra rolului acestuia de a fi un factor de ordonare a societății și de asigurare a securității persoanei.

Rezultate obținute și discuții. Actualmente, este unanim recunoscut rolul fundamental al normei în organizarea vieții sociale pe baze raționale, societatea funcționând independent de voințele individuale, ca o conștiință colectivă de la care emană regulile existenței în comun și care fixează și transmite din

generație în generație necesitatea sau indezirabilitatea unor acțiuni, cultivând tendința spre ordinea socială, caracteristică vieții colective organizate statale [2, p. 460].

Pornind de la faptul că conduita umană este prescrisă în norme, devine evident că prin intermediul acestora omul se integrează în societate, respectarea normelor fiind o condiție indispensabilă a conviețuirii în cadrul acesteia. Apare fireasca întrebare – de ce? Probabil, în mare parte, datorită faptului că normele emise în societate sunt influențate într-un mod determinant de nevoile, cerințele care le impune viața în comun, relațiile între oameni.

Diferite categorii de norme instituite la nivelul societății dau naștere la tipuri specifice de ordini sociale. Așa se explică faptul că în cadrul aceleiași societăți funcționează o ordine economică, una morală, alta juridică etc. Între aceste ordini normative distincte care, fiecare în parte, încorporează valori și conduite de aceeași natură (economică, morală, juridică, religioasă, estetică etc.), în cadrul fiecărei societăți există o deplină compatibilitate; ele funcționează simultan, fără a se exclude una pe alta. Sinteza lor, nu reprezintă altceva decât ceea

ce, generic, este numită ordine socială [21, p. 117-118].

În general, ordinea socială se referă la capacitatea societății de a [11, p. 112]:

a) ține sub control agresivitatea indivizilor;

b) asigura coordonarea activității sociale;

c) facilitează continuitatea vieții sociale;

d) permite predictibilitatea conduitei și acțiunilor umane.

O asemenea ordine contribuie la stabilirea unei stări relative de echilibru și armonie, niciodată însă cu un caracter definitiv, deoarece în orice moment pot să apară conflicte între valori, încălcări ale normelor sau ezitări cu privire la legitimitatea acestora, care, în anumite condiții, amenință însăși ordinea socială stabilită.

Merită accentuat în context faptul că ordinea socială nu reprezintă însă numai existența unor norme sociale, cât mai ales supunerea cetățenilor acestor norme, organizarea și ordonarea efectivă a relațiilor sociale pe baza acestora. La acest subiect cercetătorul francez J. Carbonnier menționează: „Ordinea socială este o conexiune strânsă de reguli îndeplinite” [7, p. 322]. Astfel, ordinea socială reprezintă normele sociale în acțiune și rezultatul acestor norme. În măsura în care normele sociale sunt transpuse în practică și se îndeplinesc comandamentele lor, se configurează și ordinea socială. Respectiv, putem constata că ordinea în societate nu se poate realiza decât prin aplicarea și respectarea normelor sociale [10, p. 29].

Din marea varietate a normelor sociale (etice, obișnuite, religioase, tehnice, politice etc.) deosebit de importante sunt normele juridice (de drept), care împreună cu relațiile juridice formează baza ordinii juridice (de drept), parte componentă a ordinii sociale. În acest sens, în studiile de specialitate [24, p. 131] se menționează că condiția de bază a afirmării și menținerii ordinii sociale, a stabilității și funcționării societății este ordinea de drept. Ordinea socială este dublată astfel, de ordinea de drept care se fundamentează și funcționează pe baza unui sistem ierarhizat de norme, reguli, prescripții ce reglementează relațiile indivizilor. Fiind înțeleasă ca ansamblul normelor juridice împreună cu relațiile juridice născute

pe baza lor, ordinea juridică constituie astfel „nucleul” ordinii sociale, condiția fundamentală a echilibrului social și a funcționării ordinii sociale.

Pornind de la aceste considerente, putem susține că dreptul, ca totalitate a normelor juridice, reprezintă un factor important de organizare a societății, de asigurare a echilibrului și ordinii din cadrul acesteia [9, p. 230].

În viziunea cercetătorilor, specificul cel mai elocvent al dreptului ca fenomen social îl constituie caracterul său normativ sau *normativitatea juridică* [4, p. 79; 16, p. 19]. Existența dreptului, realitatea sa este determinată de necesitatea stabilirii unor reguli sociale, a unor norme de conduită obligatorii. Sub acest aspect, dreptul apare ca un instrument pentru statornicirea în societate a unor reguli în conformitate cu anumite valori sociale. Ele se manifestă ca un ansamblu unitar, sistemic, de reguli de conduită dictate de puterea de stat sau apărute în altă formă (cum ar fi obiceiul), a căror respectare obligatorie este asigurată, la nevoie, prin forța coercitivă a statului [4, p. 79; 12, p. 42].

În ceea ce privește normativitatea juridică a dreptului, aceasta se manifestă prin caracterul său imperativ. Esența ei constă în faptul că ea stabilește *nu ceea ce este, ci ceea ce trebuie să fie* [1, p. 161], prin aceasta și contribuind substanțial la asigurarea ordinii de drept în cadrul societății.

Ca fenomen social normativ dreptul are un rol extrem de important în reglementarea raporturilor sociale, orientarea activității oamenilor, în conformitate cu interesele generale, comune ale societății și asigurarea ordinii sociale.

Deosebit de relevante pentru înțelegerea acestui rol considerăm a fi aspectele (caracteristicile) atribuite dreptului în literatura de specialitate, și anume [25, p. 122-123]:

- *Dreptul este un sistem de reglementare normativă*, care reflectă interesele diferitor categorii sociale, consensul și compromisul dintre ele. Corespunderea dreptului voinței generale determină realitatea și valoarea lui socială. Și, viceversa, dacă cerințele normative nu exprimă voința generală, atunci nici un mecanism, inclusiv constrângerea statului, nu este în stare să asigure executarea, realizarea lor integrală. Exprimarea în drept a compromisului dintre participanții relațiilor

reglementate îi conferă obligativitate, universalitate și recunoașterea acestuia ca fiind sistemul normativ dominant de reglementare.

- *Dreptul este măsura și dimensiunea libertății și a conduitei omului*. Sub acest aspect dreptul reflectă: volumul, accesibilitatea, realitatea drepturilor și libertăților individului; măsura limitelor acceptate ale libertății individului, securitatea acestuia

- *Dreptul este asigurat de către puterea de stat* în sensul că statul participă la crearea și realizarea dreptului.

- *Normativitatea este trăsătura fundamentală a dreptului* care îi conferă calitatea de regulator specific, coordonator al activității oamenilor. Normativitatea se exprimă prin sistemul mijloacelor regulative de diferit nivel. Cel mai universal regulator sunt principiile dreptului care se caracterizează printr-un nivel înalt de normativitate și nu necesită a fi fixate în mod obligatoriu în acte juridice.

- *Dreptul este un sistem real de reglare normativă*. Dreptul există numai dacă el acționează, adică este conștientizat și interiorizat de către indivizi și, respectiv, este realizat în activitatea practică a acestora.

- *Dreptul nu este identic cu legea*. Legislația este o formă de exprimare a dreptului. Legea (sau alt act normativ al statului) ce contravine dreptului, naturii acestuia, valorilor și priorităților individului, poate, printr-o procedură specifică, să fie recunoscută ca nevalabilă și, prin urmare, în cazul dat ea nu constituie dreptul.

În mare parte, valoarea și rolul dreptului în societate pot fi deduse din finalitățile pe care le urmărește acesta. În contextul dat, unii autori [6, p. 45; 5, p. 23] notează că, având menirea de a asigura coeziunea și solidaritatea grupurilor și instituțiilor, ca și conviețuirea și cooperarea dintre indivizi, dreptul reprezintă un factor important de reglementare normativă și de integrare socială, datorită următoarelor finalități practice pe care le realizează în orice societate:

a) creează un sistem de drepturi, obligații și interdicții care materializează în forme normative diferitele interese, scopuri, motivații, aspirații, idealuri sociale și individuale, schimbându-le pe cele dezirabile și sancționându-le pe cele indezirabile;

b) asigură sociabilitatea umană prin dirijarea în mod convergent al acțiunilor și conduitelor individuale, creând astfel o „logică” a acestora, orientată spre membrii societății;

c) fortifică sentimentul de solidaritate socială și securitate a indivizilor în raport cu eventualele agresii sau acte de violență care ar putea fi exercitate asupra lor;

d) asigură cadrul social și normativ, materializat în ordinea socială și juridică, în interiorul căruia autoritatea publică, legală și legitimă realizează prin constrângere și presiune socială condițiile de viață ale membrilor societății;

e) permite rezolvarea și evitarea conflictelor și tensiunilor sociale (manifeste sau latente), prin limitarea reciprocă a acțiunilor și relațiilor dintre indivizi, grupuri și instituții sociale;

f) stabilește reguli de conduită și de acțiune pe care trebuie să le adopte indivizii în diferite contexte, stipulând și mijloacele permise sau interzise pentru realizarea scopurilor dorite și dezirabile social.

La rândul său, cercetătorul I. Vlăduț [21, p. 175] consemnează că elaborând sistemul normelor juridice și urmărind conformarea conduitelor individuale și de grup la standardele de comportament instituite oficial, în ciuda disfuncțiilor sale, dreptul nu face altceva decât să-și exercite rolul de instrument al controlului social, în scopul realizării propriilor sale finalități care vizează:

- asigurarea coerenței, funcționalității și autoreglării sistemului social;
- configurarea, desfășurarea, ordonarea, orientarea relațiilor sociale fundamentale;
- soluționarea conflictelor relațiilor interumane și realizarea justiției;
- represiunea și prevenirea faptelor antisociale;
- apărarea demnității umane, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- apărarea și promovarea valorilor sociale;
- realizarea progresului contemporan.

În același timp, e de necontestat faptul că rolul dreptului în societate se concretizează prin *funcțiile* pe care acesta le îndeplinește. Cu toate că nu există o opinie unitară asupra definiției funcțiilor dreptului, în literatura de specialitate funcțiile sunt definite ca fiind

„acele direcții fundamentale ale acțiunii dreptului” sau acele „orientări ale acțiunii juridice”, care vizează realizarea obiectivelor majore ale reglementării juridice, ale dreptului, în general [8, p. 8-9].

În opinia cercetătorului R. P. Vonica [24, p. 74] funcțiile dreptului sunt acele acțiuni, direcții, orientări ale mecanismului juridic la care participă întregul sistem al dreptului și instituțiile sociale abilitate, pe baza normelor juridice, îndreptate spre îndeplinirea rolului dreptului. În drept, ca și în știință, funcția înseamnă exercitarea unei anumite activități determinată de un anumit scop și întotdeauna, în legătură cu rolul de ansamblu al dreptului. Anume aceasta explică de ce unii autori examinează funcțiile concomitent cu rolul și scopul acestuia în societate.

Așadar, scopul dreptului reprezintă acea finalitate a normelor sale, urmărită încă din momentul conceperii lor, traversând, apoi, întregul proces al implementării, pe când funcția dreptului desemnează atât scopul, cât și mijlocul de realizare, ceea ce dă dimensiune reală a rolului dreptului în societate [15, p. 156; 24, p. 74].

În mod concret, dacă rolul și scopul dreptului vizează asemenea finalități, cum sunt: conservarea, apărarea și garantarea valorilor fundamentale ale societății; asigurarea progresului social și a echilibrului în relațiile interumane; promovarea libertății, dreptății și justiției într-o societate bazată pe raporturi de stabilitate, funcțiile dreptului reprezintă acele acțiuni ale mecanismului juridic, care – prin mijloace adecvate – contribuie la realizarea lor, conform intereselor generale ale comunității umane.

În viziunea majorității cercetătorilor, funcțiile dreptului care înfățișează dreptul în toată complexitatea sa ca sistem juridic, sunt următoarele [24, p. 74-75; 17, p. 82-84; 3, p. 104-107; 12, p. 41]:

1. Funcția de instituționalizare juridică a organizării social-politice.
2. Funcția de apărare și garantare a valorilor fundamentale ale societății.
3. Funcția de conducere a societății.
4. Funcția normativă.

Astfel, o primă funcție a dreptului este *instituționalizarea sau formalizarea juridică a organizării social-politice*. Dreptul asigură organizarea și

funcționarea legală a întregului sistem social. Organizarea și funcționarea autorităților publice și a instituțiilor politice fundamentale sunt prevăzute de Constituție și de legile organice. În cadrul acestei funcții, dreptul asigură și bazele legale ale guvernării sau guvernarea în baza legii, denumită *Rule of Law*, stabilind cadrul necesar al raporturilor dintre guvernanți și guvernați.

Unii cercetători [14, p. 150] determină *Rule of Law* ca fiind o funcție primordială a dreptului, cât și un principiu fundamental al unei guvernări democratice al cărui temei se aplică în contractul social dintre guvernanți și guvernați cu privire la conducerea statului.

Rule of Law, ca dimensiune necesară a organizării sociale, politice și democratice, presupune că legile, actele normative, în general, sunt acte de conducere socială, deoarece dau expresie nevoilor reale ale societății și asigură realizarea, prin mijloace juridice, a intereselor comune, generale ale comunității. Ele statornicesc modul în care se exercită guvernarea și orientează raporturile sociale în direcții care concordă cu voința și interesele comune ale societății.

La acest subiect, autorul D. Mazilu accentuează pe bună dreptate că în exercitarea acestei funcții importante a dreptului, s-au întâlnit și se întâlnesc piedici, obstacole și dificultăți, cele mai frecvente fiind atestate la nivelul selecției și exprimării în lege a cerințelor generale și a intereselor comunității. Asistăm la o adevărată alterare a voinței generale, în acele cazuri în care mandatul transmis de alegători în campania electorală este uitat sau, pur și simplu, încălcat. În consecință, noțiunea de voință generală devine aproape de nerecunoscut. În normele emise de acești reprezentanți se întâlnesc soluții nu numai inacceptabile, ci chiar contrare mandatului pe care l-au primit de la alegători. Apare, în consecință, o situație conflictuală, care alterează legitimitatea actului de guvernare [14, p. 162].

O altă funcție recunoscută dreptului este *conservarea, apărarea și garantarea valorilor fundamentale ale societății*, care presupune stabilirea sau recunoașterea valorilor ce necesită a fi protejate prin mecanismul juridic și stipularea consecințelor faptelor, prin care se aduce atingere valorilor fundamentale ale societății. Această funcție

se exprimă mai întâi de toate prin consfințirea valorilor în cuprinsul legilor, în special, la nivel constituțional. În așa mod dreptul ocrotește și garantează ordinea constituțională, suveranitatea, independența statului, proprietatea publică și privată, securitatea persoanei, drepturile și libertățile individului etc. ca valori supreme ale societății. Este un moment deosebit de important, dat fiind faptul că apărarea și garantarea lor fac posibilă conviețuirea în societate, prin asigurarea desfășurării normale a raporturilor sociale. În esență, prin reglementările sale, dreptul oferă un cadru adecvat soluționării conflictelor potențiale și asigurării echilibrului social [17, p. 83; 3, p. 105].

Este relevant în acest sens faptul că Montesquieu, Rousseau, Kant, Hegel practic toți marii filosofi ai dreptului au subliniat rolul normelor juridice în asigurarea progresului social și promovarea echilibrului în relațiile interumane, prin apărarea unor asemenea valori, cum sunt: viața, onoarea și demnitatea ființei umane, bunurile dobândite în mod legitim, ca și libertatea oamenilor. Scopul și rolul dreptului își găsesc expresia, în modul cel mai elocvent, în garantarea juridică a afirmării personalității umane, în împlinirea dezideratelor și intereselor legitime ale tuturor ființelor umane. Pedepsind tot ceea ce contravine acestor exigențe firești, dreptul promovează idealurile de dreptate și justiție [17, p. 83-84], securitatea generală a individului în cadrul societății.

Astfel, pentru exercitarea eficientă a acestei funcții de apărare a valorilor fundamentale ale societății, dreptul stipulează consecințele faptelor antisociale comise, precizând că acestea sunt acțiunile sau inacțiunile prin care se aduc atingeri acestor valori [10, p. 49].

În trecut se aduceau grave atingeri valorilor fundamentale ale societății, prin acte de violență comise împotriva unor persoane sau bunuri, cel mai adesea de către indivizi aflați la nivelul inferior al scării sociale, pe care greutățile existenței și o anumită deficiență intelectuală și morală îi lăsa dezarmați în fața ispitelor. Ca urmare a modificării condițiilor vieții sociale, au apărut forme de nelegiuiri mult mai complexe decât omorul sau furtul „delicte ale unei civilizații rudimentare” [20, p. 1-12]. În prezent, membrii clasei înstărite dobândesc avere și putere manipulând

cu dibăcie diferite angrenaje ale vieții economice și politice moderne. Deci, evitând comiterea de omoruri și furturi, aceștia s-au lăsat antrenați în acte mai puțin spectaculoase și foarte cinstite în aparență, dar mult mai dăunătoare, deoarece sunt pasibile să provoace efectiv ruina sau moartea unui mare număr de persoane [13, p. 761], generând per ansamblu o stare acută de insecuritate pentru indivizi.

Adesea asemenea nelegiuiri se produc în mediile de afaceri, bancare și financiare. Cel mai grav e că cei care aduc grave atingeri valorilor fundamentale ale societății, pe aceste căi, rămân nepedepsiți, principalele cauze fiind puterea pe care o au unii dintre ei și corupția prezentă în cadrul autorităților care ar fi obligate să reprime îndeletnicirile lor criminale [13, p. 761].

Dat fiind faptul că în ultimul timp, corupția, actele de contrabandă, jefuirea averii publice, au luat proporții îngrijorătoare, stipularea cu mai multă claritate și precizie a consecințelor unor asemenea fapte antisociale reprezintă o prioritate.

Totodată, e de la sine înțeles că numai în măsura în care guvernarea se va baza pe lege, iar toate puterile statului vor acționa potrivit exigențelor actelor normative, faptele antisociale vor fi descoperite la timp și vor fi pedepsite cu toată severitatea legii, asigurându-se climatul necesar afirmării și dezvoltării personalității umane, protejării vieții, onoarei și demnității oamenilor, bunurilor pe care ei le-au dobândit prin mijloace legitime [14, p. 154], garantându-se astfel mai eficient securitatea persoanei.

Dreptul exercită o funcție importantă de conducere a societății. Actul normativ este un act de conducere și decizie socială. În forma sa cea mai generală, legea este cea care exprimă și dă curs dezideratelor sociale majore. Aparținând domeniului organizării sociale, dreptul organizează raporturile sociale și conduce societatea cel puțin sub două aspecte [24, p. 77]:

a) mobilurile puse în mișcare prin lege sunt esențial legate de nevoile reale ale societății, de practica raporturilor interne și internaționale;

b) ca efect al aplicării normei de drept se produce modificarea realității sociale, cu toate consecințele ce derivă din aceasta.

Este important de precizat că funcția de conducere a dreptului nu trebuie înțeleasă în dimensiunea sa absolută, întrucât dreptul are un rol important în conducerea societății, alături de componenta economică, politică, culturală etc. [23, p. 119]. În concret, prin intermediul actelor normative în conținutul cărora se materializează, dreptul conduce practic cele mai importante domenii ale vieții sociale.

Dreptul are și o funcție normativă (denumită și funcție de reglementare a conduitei umane), deoarece prin regulile juridice obligă indivizii și grupurile sociale la o conduită socialmente utilă, baza realizării ordinii juridice. Este o funcție recunoscută de majoritatea cercetătorilor din domeniu, ea fiind considerată o adevărată funcție de sinteză, implicând toate celelalte funcții, fiind legată de caracterul normativ al dreptului.

Această funcție a dreptului derivă din scopul superior al acestuia, din faptul că nefiind scop în sine, dreptul este destinat să asigure subordonarea acțiunilor individuale față de o conduită-tip. Sub acest aspect, este evident că orice proces care apare în societate nu se poate desfășura haotic, anarhic, la întâmplare, ci într-un cadru organizat, normat, reglementat [3, p. 104].

Normativitatea juridică este o parte a normativității sociale. Această funcție are o importanță excepțională în orientarea activității oamenilor, în impunerea unor cerințe care răspund progresului social și uman, în constituirea unui sistem de drepturi, libertăți și obligații, precum și în interzicerea conduitei care contravine bunei conviețuirii în societate. Acționând în acest mod, dreptul realizează o operațiune de programare socială, orientând acțiunile indivizilor și adesea aptitudinile lor la procesele complexe de integrare socială [17, p. 137].

Realizarea acestei funcții depinde însă de corelarea cât mai temeinică a reglementărilor și respectarea dreptului de către toți membrii societății. Funcția normativă are rolul să exprime poziția specifică a dreptului în societate și calitatea de a fi un mijloc eficace de organizare și conducere socială.

Prin conținutul său și prin modul cum se aplică normele sale, dreptul realizează și o funcție educativă asupra comportamentului uman. În viața lor

de zi cu zi, oamenii manifestă interes pentru cunoașterea reglementărilor existente. Când se pregătesc să intre într-un raport juridic, oamenii studiază textele actelor normative din domeniul respectiv, pentru a vedea ce este permis și ce este interzis să se facă. În unele cazuri, în acest scop recurg și la birouri de consultanță juridică. În toate aceste împrejurări oamenii înțeleg mai bine rațiunile legii și descifrează exigențele cărora trebuie să se conformeze [14, p. 155].

Pe de altă parte, trebuie menționat că consecințele pozitive sau negative generate de respectarea sau nerespectarea normelor de drept au un efect educativ atât asupra indivizilor nemijlocit implicați în acțiunile comise, cât și asupra altor persoane, care au posibilitatea de a învăța pe seama greșelilor sau succeselor altora [24, p. 76].

Prin simpla incriminare a faptelor periculoase pentru societate dreptul frânează tendințele de nesocotire a normelor juridice, îndeplinind o *funcție preventivă*. În același timp, prin aplicarea sancțiunilor și pedepsirea celor vinovați de comiterea faptelor ilegale, dreptul exercită și o *funcție coercitivă*, contribuind astfel la corectarea conduitei lor.

Toate aceste funcții ale dreptului se completează una pe alta, toate împreună având rolul de a determina comportamentul uman și a-l conforma normelor juridice [24, p. 75-78]. În acest sens, D. Mazilu susține că atât funcția preventivă, cât și funcția coercitivă implică dimensiuni și valențe educative, iar funcția educativă are – nu în puține situații – drept finalitate prevenirea unor fapte antisociale sau corectarea celor care au încălcat prescripțiile normelor legale [14, p. 163].

În doctrina rusă, de rând cu funcțiile sociale ale dreptului (economice, politice, educative) sunt evidențiate două funcții importante ale acestuia, și anume: *funcția regulativă* și *funcția de ocrotire*. Acestea sunt indispensabile dreptului, dat fiind faptul că determină necesitatea existenței acestuia ca instituție socială a societății.

Particularitățile funcției regulative rezidă mai întâi de toate în stabilirea regulilor de comportament, în organizarea și coordonarea relațiilor sociale. *Funcția regulativă* se realizează în principal prin [25, p. 125]:

- determinarea prin intermediul

normelor dreptului a capacității juridice a cetățenilor;

- consfințirea statutului juridic al cetățeanului;

- determinarea competențelor organelor de stat și a funcționarilor publici;

- stabilirea statutului juridic al persoanelor juridice;

- determinarea factorilor juridici ce țin de nașterea, modificarea și stingera raporturilor juridice;

- determinarea legăturilor juridice concrete dintre subiecții de drept.

Luând în considerație cele expuse, funcția regulativă a dreptului este definită ca fiind o direcție a influenței juridice, exprimată în stabilirea regulilor pozitive de conduită, în consfințirea drepturilor subiective și a obligațiilor juridice a subiecților de drept în scopul contribuției la dezvoltarea relațiilor ce corespund intereselor societății, statului și cetățeanului.

Funcția de ocrotire a dreptului este, de asemenea, o direcție a influenței juridice, orientată spre protecția celor mai importante relații economice, politice, sociale etc. și asigurarea inviolabilității acestora. Specificul acestei funcții rezidă în faptul că [25, p. 126]:

- ea caracterizează dreptul ca un mijloc special de influență asupra comportamentului uman, exprimat prin influențarea voinței individului prin amenințarea cu pedeapsa, prin stabilirea interdicțiilor și realizarea răspunderii juridice;

- ea servește drept sursă de informare pentru membrii societății, din care aceștia iau cunoștință cu valorile sociale ce sunt protejate de stat prin intermediul dispozițiilor dreptului;

- ea se prezintă a fi un indicator al nivelului cultural și politic al societății, principiilor umane conținute de către dreptul acesteia.

În principiu, ambele funcții enunțate denotă esența și menirea socială a dreptului, necesitatea lui pentru ordonarea relațiilor din cadrul comunităților umane.

Generalizând cele expuse, constatăm că în esență, practic majoritatea cercetătorilor recunosc dreptului aceleași funcții, doar că unii le generalizează, iar alții, dimpotrivă, tind spre o detaliere a acestora. În ceea ce ne privește suntem de părerea că dreptul exercită trei funcții majore [10, p. 54; 9, p. 58]:

- *normativă* – de reglementare a relațiilor sociale cu stabilirea modelelor ce urmează a fi respectate în cadrul raporturilor concrete, prin aceasta exercitându-și rolul său de regulator social;

- *de protecție* a valorilor fundamentale ale societății, prin aceasta consolidându-și rolul de stabilizator al relațiilor sociale, de asigurator al securității individului, devenind astfel însuși o valoare socială;

- *educativă* – dreptul are un efect educativ atât asupra indivizilor ce admit abateri de la normele de drept, cât și asupra altor persoane, care au posibilitatea de a învăța pe seama greșelilor sau succeselor altora (asupra particularităților acestei funcții a dreptului vom reveni în unul din compartimentele următoare ale monografiei).

În același timp, subliniem că dacă *funcția normativă* a dreptului este o funcție constantă, ce persistă practic în orice societate, indiferent de regimul de guvernare a acesteia, *funcția de protecție* este o funcție mai flexibilă, în dependență de valorile pe care urmează să le protejeze dreptul. Ea se manifestă cel mai pregnant în societățile democratice în care dreptul constituie factorul primordial de care depinde existența, respectarea și perpetuarea valorilor democratice fundamentale. În schimb, în societățile marcate de regimurile autoritare atestăm o altă situație: dreptul este chemat să protejeze cu totul alte valori, servind adesea ca instrument de aspirare a indivizilor [10, p. 54].

Respectiv, funcțiile dreptului, enumerate anterior, accentuează importanța și valoarea deosebită a acestuia pentru societate și individ. Acestuia îi este recunoscută valoarea de a servi ca scop și mijloc pentru satisfacerea necesităților și intereselor social-echitabile și progresive ale cetățenilor și societății în ansamblu, valoare exprimată prin următoarele momente importante [25, p. 122-123]:

- Dreptul reprezintă o valoare instrumentală. El conferă activității oamenilor stabilitate, securitate, organizare, consens și asigură controlul acesteia. Prin aceasta dreptul ordonează relațiile sociale, realizând și civilizarea acestora. O societate organizată statal nu poate fără drept să-și desfășoare producerea valorilor materiale și redistribuirea echitabilă a acestora. De aici, dreptul

este un instrument important de conducere statală.

- Valoarea dreptului constă și în faptul că exprimând voința generală a participanților la relațiile sociale, contribuie la dezvoltarea acelor relații care prezintă importanță atât pentru indivizi în mod separat, cât și pentru întreaga societate. Dreptul influențează conduita și activitatea oamenilor prin intermediul concilierii intereselor lor specifice. Deci, el nu nivelează interesul particular, nu-l suprimă, ci îl coordonează cu interesul general.

- Valoarea dreptului este văzută și în faptul că el exprimă și determină libertatea individului în societate. Dreptul nu determină libertatea în general, el stabilește doar limitele și măsura acestei libertăți, stabilind limitele de beneficiere a libertății în condiții de securitate.

- Valoarea dreptului rezidă și în faptul că acesta exprimă ideea de dreptate. Dreptul reprezintă, deci un criteriu al redistribuirii juste a valorilor materiale în societate, el consfințește egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii indiferent de situația materială, statutul social etc. Semnificația dreptului pentru realizarea dreptății este evidentă, fapt ce a determinat considerarea dreptului ca fiind dreptatea consfințită și realizată normativ.

- Valoarea dreptului poate fi exprimată și prin faptul că acesta este un factor important al progresului social, o sursă de modernizare a societății. Din acest punct de vedere, amplificarea acestui rol al dreptului este destul de evidentă în condițiile ruinării regimurilor totalitare. În asemenea situații dreptul contribuie semnificativ la crearea unei noi orânduiri sociale și de stat.

- În condițiile actuale, dreptul capătă o semnificație planetară. El se prezintă a fi unicul mijloc civilizată de soluționare a problemelor cu caracter internațional și interetic. Fiind un regulator social, dreptul se dovedește a fi un instrument eficient de asigurare a consensului social.

Așadar, în condițiile epocii contemporane, dreptul este aplicat într-o măsură mult mai profundă pentru soluționarea obiectivelor sociale curente, care sunt determinate de dezvoltarea rapidă a progresului informațional, tehnico-științific, de modernizarea complexă a economiei, de identificarea soluțiilor pentru examinarea problemelor tradiționale

vechi, cât și a noilor contradicții sociale [19, p. 532].

În concluzie, subliniem că urmărind orientarea conduitelor și a acțiunilor indivizilor și grupurilor sociale într-un sens conform scopurilor și presiunilor modelului cultural și normativ al societății, dreptul reprezintă în orice societate principala modalitate de asigurare a ordinii sociale, instrumentul fundamental de realizare a controlului și justiției sociale, precum și mijlocul cel mai eficient de protejare a drepturilor și libertăților omului și de apărare socială a acestora față de eventualele încălcări sau violări din partea unor indivizi cu comportamente deviate sau criminale, cât și din partea statului și a autorităților acestuia, fortificând astfel securitatea persoanei.

Bibliografie

1. Avornic Gh., Aramă E., Negru B., Costăș R. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Cartier Juridic, 2004.
2. Avornic Gh., Poalelungi M. *Ordinea de drept – condiție prioritară pentru statul de drept*. În: „Probleme actuale ale științelor socio-umane în condițiile integrării europene”, materialele conferinței teoretico-științifice internaționale (din 28 ianuarie 2006, Chișinău). Chișinău: F.E.-P. „Tip. Centrală”, 2006.
3. Baltag D. *Teoria generală a dreptului și statului (curs introductiv)*. Cimișlia: TIPCIM, 1996.
4. Baltag D., Guțu A. *Teoria generală a dreptului. Curs teoretic*. Chișinău: Academia de Poliție “Ștefan cel Mare”, 2002.
5. Banciu D. *Elemente de sociologie juridică*. București: Lumina Lex, 2000.
6. Banciu D., Guțu V. Gh., Vlăduț I., Guțu D. *Sociologie juridică: Îndrumar teoretic și practic*. Chișinău: Î. E. P. Știința, 2004.
7. Carbonnier J. *Sociologie juridique*. Paris, 1994.
8. Ceterchi I., Costin M., Popescu S. *Rolul și funcțiile dreptului*. București: Editura Academiei, 1974.
9. Costachi Gh. *Cultura și educația juridică – condiții necesare pentru edificarea statului de drept*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014.
10. Costachi Gh., Hlipcă P. *Organizarea și funcționarea puterii în statul de drept*. Ediția a II-a, revăzută și completată. Chișinău: S.n., 2011.

11. Craiovan I. *Introducere în filosofia dreptului*. București, 1998.

12. Frunză I., Dulschi I., Cușmir M., Cușmir L., Postu I. *Teoria generală a statului și dreptului (în întrebări și răspunsuri)*. Bălți: Institutul Nistean de Economie și Drept, 2003.

13. Levi-Bruhl H. *Probleme ale sociologiei crimei*. București: Editura Politică, 1971.

14. Mazilu D. *Teoria generală a dreptului*. București: All Beck, 1999.

15. Mazilu D. *Teoria generală a dreptului*. Ediția a II-a. București: All Beck, 2000.

16. Pîrău I. *Bazele statului și dreptului (note de curs)*. Chișinău: Î.I. “Levința Angela”, 2006.

17. Popa N. *Teoria generală a dreptului*. București: Actami, 1996.

18. Popa N. *Teoria generală a dreptului*. București: ACTAMI, 1997.

19. Smochină A. *Istoria universală a statului și dreptului*. Ediția a 3-a. Chișinău: S.n., 2013.

20. Sutherland E. *White collar criminality*. In: American Sociological Review, Vol. 5, No. 1 (Feb., 1940).

21. Vlăduț I. *Introducere în sociologia juridică*. Ediția a III-a. București: Lumina Lex, 2000.

22. Voicu C. *Teoria generală a dreptului*. Brașov: CHARTA, 1999.

23. Voicu C. *Teoria generală a dreptului*. București: Lumina Lex, 2002.

24. Vonica R. P. *Introducere generală în drept*. București: Lumina Lex, 2000.

25. *Общая теория права и государства: Учебник*. Под ред. В.В. Лазарева. 2-е издание. Москва: Юристъ, 1996.

DESPRE AUTOR/
ABOUT AUTHOR:

Gheorghe COSTACHI,
doctor habilitat în drept,

profesor universitar,
cercetător științific principal al
Institutului de Cercetări Juridice,
Politice și Sociologice
tel.: 069125188;

e-mail: costachi70@mail.ru

Gheorghe COSTACHI,
Candidate of Legal Sciences,
professor, Senior scientific researcher
at the Institute of Legal, Political and
Sociological Studies
tel.: 069125188;
e-mail: costachi70@mail.ru